

Žymioji latvių terminologė Valentina Skujiņa

SOLVITA LABANAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

1 937 m. spalio 2 dieną Rygoje, Ilgakiemyje (Iļģuciems) gimė būsimoji Latvijos kalbininkė, terminologė Valentina Skujiņa.

Kalbininkės kelias buvo nulemtas galbūt dar mokyklos laikais, kai daugiau dėmesio buvo skiriama kalbai. Tiesa, jau vaikystėje V. Skujiņa pamėgo literatūrą, ypač latvių liaudies pasakas ir padavimus, o vėlesniais metais – latvių poetą J. Rainį, rašytojus R. Blaumanį, brolius Kaudzītšus, užsienio autorius R. Tagorę, E. Hemingvėjų ir kitus. Latvių kalbos tradicijas stiprino šeimoje mėgstamos liaudies dainos ir šokiai.

Humanitariniai mokslai traukė V. Skujiņą ir 1955 m. ji tapo Latvijos valstybinio universiteto Filologijos fakulteto studente. Studijuodama 1959 m. pradėjo dirbti Latvijos mokslų akademijos (LMA) Kalbos ir literatūros (buv. Gramatikos), vėliau Latvių kalbos sektoriuje. Septinto dešimtmečio pradžioje buvo pakviesta dirbti LMA Terminologijos komisijos moksline sekretore. Nuo to laiko terminologija V. Skujiņai tapo pagrindiniu mokslinio tyrimo objektu. 1969 m. ji apgynė kandidato disertaciją (nuo 1992 m. nostrifikuota daktarė) *Technikos mokslų terminų sudarymas latvių kalboje*.

Nuo 1977 m. pradėjo vadovauti Terminologijos ir kalbos kultūros grupei, o 1992 m. – Terminologijos skyriui (Rādītājs 1997: 7).

Kalbininkės tyrimų akiratyje terminologijos mokslas ir praktika, mokslo ir technikos terminų sudarymas, tarptautiniai terminų elementai, ypač lotynų ir graikų kilmės komponentai, terminologijos darbų organizavimas, kalbos kultūra ir kt. Ji yra ne vienos reikšmingos latvių kalbos knygos, skirtos praktiniam mokymui, autorė: *Valstybinės kalbos suvokimas raštvedybos dokumentuose* (*Valsts valodas prasmei lietvedības dokumentos*, 1993); *Dalykinių raštų pavyzdžiai* (*Lietiško rakstu paraugi*, 1998); *Latvių kalba dalykiniuose raštuose* (*Latviešu valoda lietišķajos rakstos*, 1999); *Lotynų ir graikų kilmės žodžio dalių žodynas* (*Latīņu un grieķu cilmes vārddalū vārdnīca*, 1999). Pati svarbiausia monografija pasirodė 1993 m. – *Latvių terminologijos tvarkymo principai* (*Latviešu terminologijas izstrādes principi*), 2002 m. išleistas antras pataisytas ir papildytas leidimas. Tai pirmoji latvių terminologijai skirta monografija, kurioje sudėta keturiasdešimtys metų darbo patirtis LMA Terminologijos komisijoje. Terminologijos istorijai svarbūs straipsniai apie J. Endzeliną, R. Grabį (jo straipsniai mokslininkės versti ir iš rusų kalbos), apie dūrinius Mancelio žodynuose, taip pat V. Skujiņos kartu su bendraautore L. Voitkeviča iš rusų kalbos išversta Liepojoje gimusio mokslininko E. Drezeno knyga *Mokslo ir technikos terminologijos internacionalizacija* (*Zinātniskās un tehniskās terminologijas internacionalizacija*, 2002). Iš viso V. Skujiņos publikacijų skaičius siekia arti tūkstančio pozicijų!

Nuo 1999 m. V. Skujiņa yra LMA Terminologijos komisijos pirmininkė. Čia svarbus didelis jos kalbos praktikos darbo įnašas, naujų kūrinių (*programmatūra, tirgzinība, tiešraide*), tarptautinių žodžių atitikmenų paieškos ir kiti ne mažiau svarbūs darbai, atitinkantys žymiausio latvių kalbos tyrinėtojo J. Endzelino veiklos principus. Akademikei V. Skujiņai skirtas J. Endzelino apdovanojimas už nuveiktus darbus latvių kalbos terminologijai ir jos principų sudarymui.

Ji yra ne tik Terminologijos komisijos pirmininkė, bet ir Energetikos terminologijos, Informacinių technologijų, Juridinės terminologijos, Chemijos ir chemijos technologijos terminologijos, Karo terminologijos, Motoro varomų transporto priemonių terminologijos pakomisių kalbos konsultantė. Suprantama, tokio plataus profilio specialistė yra ir daugybės terminų žodynų bendraautorė.

Darbas gena darbą: kalbos savaičių organizavimas, veikla Valstybinės kalbos komisijoje, pedagoginis darbas Latvijos universitete, konferencijų

rengimas ir pasiruošimas joms, vadovavimas studentų darbams – visa tai terminologės V. Skujišos kasdienybė.

Latvijos mokslininkė nuolatos dalyvauja ne tik respublikinėse, bet ir įvairiose tarptautinėse konferencijose bei kongresuose (Rygoje, Vilniuje, Talline, Gracoje, Omske, Stokholme, Vienoje, Varšuvoje ir kt.). Tvirti ryšiai akademikę V. Skujišą sieja su Lietuva ir Vilniumi. Ji – nuolatinė konferencijų viešnia ir pranešėja, Lietuvių kalbos instituto doktorantų konsultantė, kalbos mokslui svarbių straipsnių, skelbtų „Baltisticoje“, „Terminologijoje“ ir kt., autorė, LKI Terminologijos centro leidžiamo žurnalo redaktorių kolegijos narė.

Habilituota filologijos daktarė, LMA tikroji narė, Latvijos universiteto Latvių kalbos instituto mokslininkė, Liepojos pedagoginės akademijos profesorė, LU LMA Terminologijos skyriaus vadovė ir daugybės kitų garbingų titulų turėtoja nelieta neįvertinta savoje šalyje: nuo 1998 m. LMA ir AB „Grindeks“ steigia kasmetinius apdovanojimus ir premijas daugiausia pasižymėjusiems Latvijos mokslininkams už išskilią veiklą, amžiaus indėlį. V. Skujišai 2007 metais buvo įteiktas „Grindekso“ apdovanojimas.

Suprasdama, kad kalbininko darbo vaisiai visais laikais nebuvo saldūs, ir žinodama, kad visi sulatvinimai niekada neprigis: bus tokių, kurie prilimpa iš karto, ir tokių, kurie nelimpa už jokių pinigų, V. Skujišą ir toliau lieka ištikima kalbai – tautos dvasiai (Diena 1999).

Gražiausių metų 70-mečio proga!

LITERATŪRA

Diena 1999: *Nestādīsim cilvēktiesības naidīgā pretmetā valodai*. – Diena 15, februāris.

Rādītājs 1997: *LZA korespondētājlocekle dr. habil. philol. Valentina Skujiņa: bibliogrāfiskais rādītājs*. Sastādītāja M. Kirite, Rīga.

Gauta 2007-12-12

Solvita Labanauskienė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas labanauskiene@lki.lt